

Tisková zpráva

Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a trestu smrti – květen 2018

- ⊙ Přibližně sedm z deseti českých občanů (71 %) zastává názor, že právo rozhodnout o přerušení vlastního těhotenství má mít žena sama.
- ⊙ Pro úplný zákaz interrupcí se vyslovilo pouhé 1 % občanů.
- ⊙ Od roku 2010 jsou postoje české veřejnosti k interrupcím v podstatě stabilní.
- ⊙ S uzákoněním eutanazie podle šetření souhlasí přibližně dvě třetiny české veřejnosti (67 %).
- ⊙ Mírně nadpoloviční většina populace lidí starších 15 let se domnívá, že trest smrti by v ČR měl existovat (55 %).

Zpracovala:
Naděžda Čadová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 588; e-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

V květnu 2018 se Centrum pro výzkum veřejného mínění v rámci pravidelného výzkumného šetření zajímalo o názory veřejnosti na otázky, které lze z morálního hlediska považovat za kontroverzní. Konkrétně se dotazovaní občané vyjadřovali k tématu interrupce¹, eutanazie² a trestu smrti³.

Graf 1 ilustruje, že přibližně sedm z deseti českých občanů (71 %) zastává názor, že právo rozhodnout o přerušení vlastního těhotenství má mít žena sama. Necelá pětina respondentů (19 %) se domnívala, že by interrupce měla být povolena jen s přihlédnutím ke zdravotním a sociálním ohledům na dítě a ženu. Že by měla být interrupce povolována jen v případě ohrožení života těhotné ženy, tvrdí 6 % populace a pro úplný zákaz interrupcí se vyslovilo pouhé 1 % občanů. Další 3 % dotázaných neměla na tuto věc jasný názor a zvolila proto odpověď „nevím“.

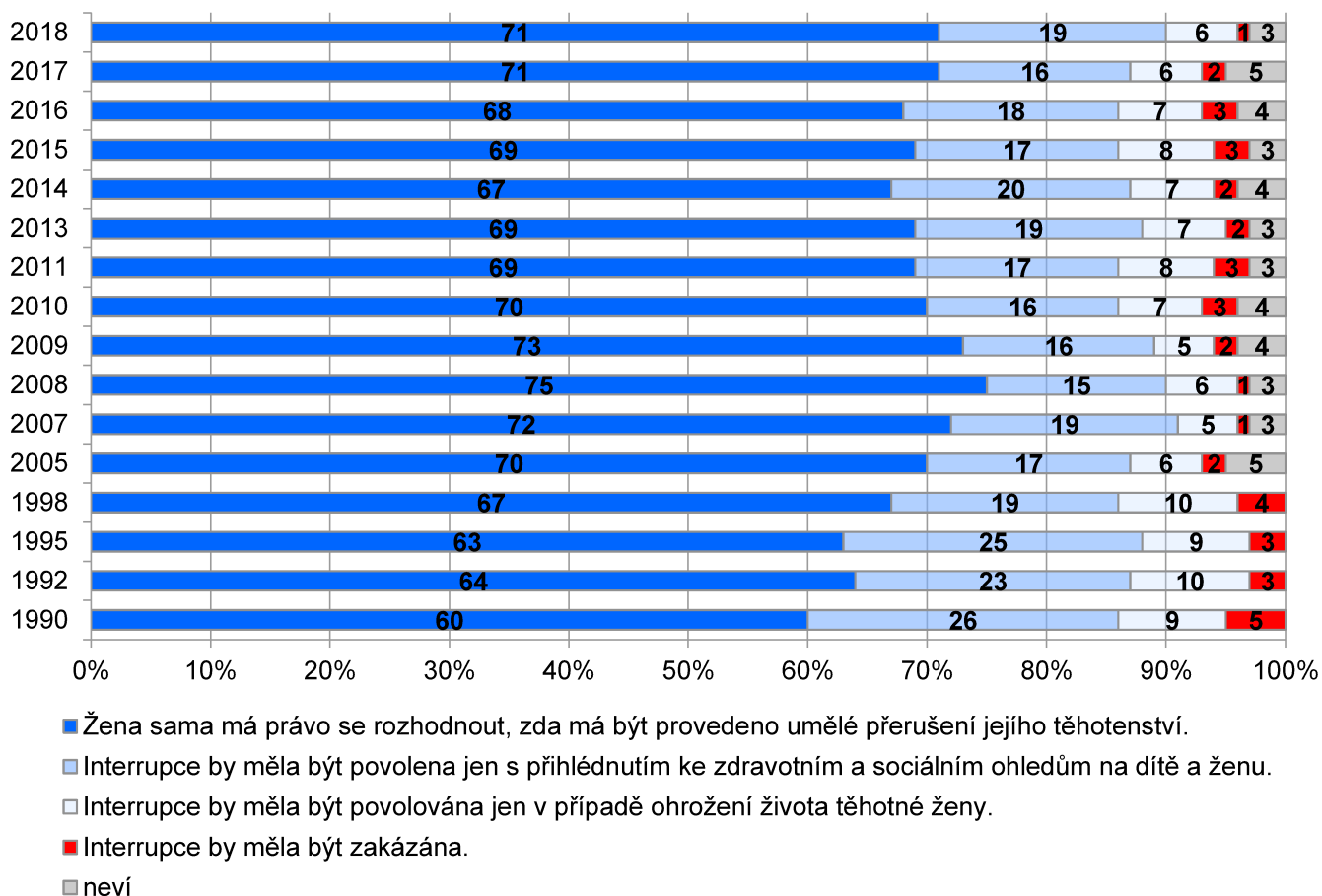
Otázka mapující postoje veřejnosti k umělému přerušení těhotenství byla v kontinuálním šetření položena poprvé v roce 1990. Již v té době bylo zřetelné, že je veřejnost v tomto ohledu poměrně liberální. Graf 1 ukazuje, že se podíl lidí zastávajících právo ženy rozhodnout o vlastním těhotenství od té doby ještě zvýšil. Nejvyšší podíl odpovědí ve smyslu výsadního práva ženy rozhodnout se o vlastním těhotenství zaznamenalo šetření v roce 2008, od roku 2010 jsou postoje české veřejnosti k tomuto tématu v podstatě stabilní.

¹ Znění otázky: „Řekněte, který z těchto názorů je Vám osobně nejbližší: Žena sama má právo se rozhodnout, zda má být provedeno umělé přerušení jejího těhotenství; interrupce by měla být povolena jen s přihlédnutím ke zdravotním a sociálním ohledům na dítě a ženu; interrupce by měla být povolována jen v případě ohrožení života těhotné ženy; interrupce by měla být zakázána?“

² Znění otázky: „Souhlasíte, nebo nesouhlasíte s tím, aby náš právní řád umožňoval ukončení života nevléčitelně nemocného člověka (tzv. eutanazii)? Možnosti odpovědí: Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte.“

³ Otázka: „Má či nemá podle Vás v České republice existovat trest smrti? Možnosti odpovědí: Rozhodně má existovat, spíše má existovat, spíše nemá existovat, rozhodně nemá existovat.“

Graf 1: Názory na interrupci - časové srovnání (v %)

Pozn.: Do roku 1998 byla data zpracovávána bez odpovědi „neví“.

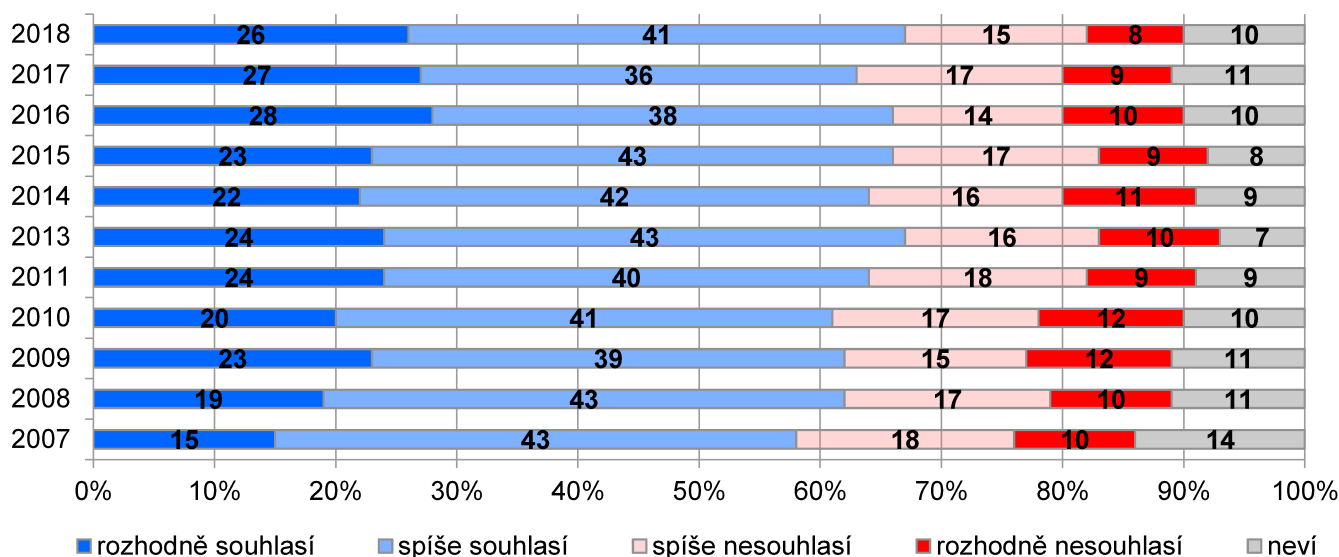
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Názor, že žena sama má mít právo rozhodnout se, zda má být provedeno umělé přerušování jejího těhotenství, se častěji objevoval u žen (souhlas vyjádřilo 75 % žen a 67 % mužů), respondentů do 45 let věku, dotázaných s vysokoškolským vzděláním (79 %), lidí, kteří se nehlasí k žádné církvi nebo náboženskému společenství (77 %), respondentů, kteří se na škále politické orientace hlásí k pravici (76 %) a těch, kteří svoji životní úroveň označili jako dobrou (74 %). Za určité omezení nebo úplný zákaz interrupcí se častěji postavili lidé starší 60 let a respondenti hlásící se k římskokatolickému či protestanskému náboženskému vyznání.

Všech respondentů jsme se ve výzkumu dále ptali, zda souhlasí či nesouhlasí s tím, aby právní řád České republiky umožňoval ukončení života nevyléčitelně nemocného člověka (tzv. eutanazii). S uzákoněním eutanazie podle šetření souhlasí přibližně dvě třetiny české veřejnosti (67 %), když více než čtvrtina (26 %) podle svých slov souhlasí „rozhodně“ a více než dvě pětiny (41 %) pak „spíše“. Nesouhlas vyjádřila necelá čtvrtina dotázaných (23 %), rozhodný nesouhlas ale uvedla jen necelá desetina respondentů (8 %), 15 % pak „spíše nesouhlasí“. Desetina (10 %) občanů neví, jaké stanovisko vzhledem k této otázce zaujmout.

Z grafu 2 vyplývá, že celkový podíl veřejnosti vyjadřující souhlas s uzákoněním eutanazie oproti předchozímu roku mírně vzrostl (o 4 procentní body), přesto však zůstává od roku 2011 víceméně stabilní.

Graf 2: Názory na eutanazii - časové srovnání (v %)

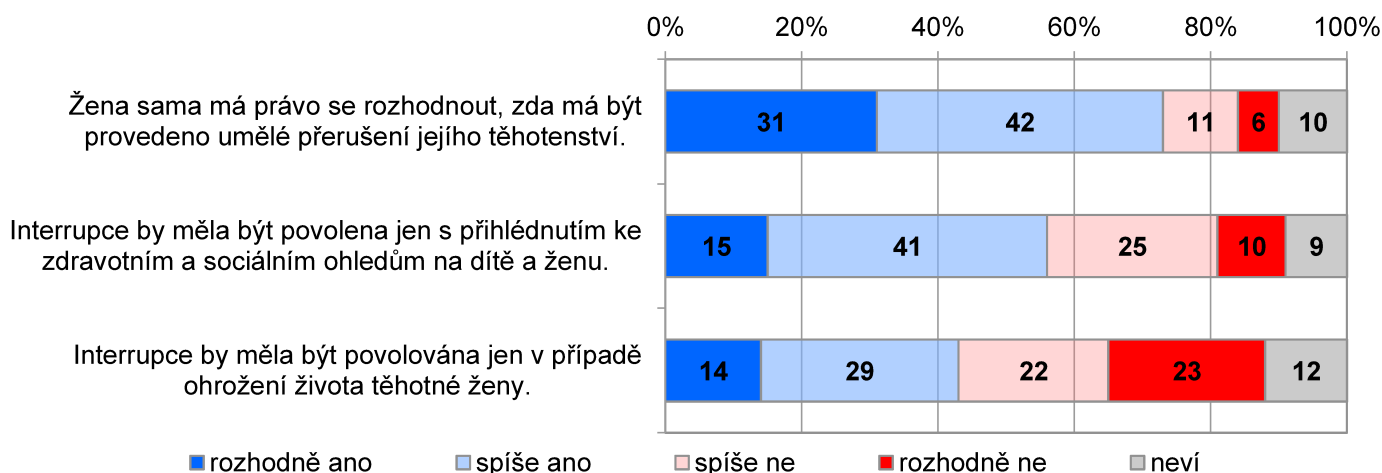

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Analýza odpovědí podle rozvrstvení občanů na sociodemografické skupiny ukazuje, že jednotlivé skupiny obyvatel se ve svých názorech na eutanazii výrazně neliší. Souhlas se o něco častěji objevoval u dotázaných ve věku 30 až 59 let a u respondentů, kteří nejsou věřící. Nesouhlas naopak častěji vyjádřili lidé protestantského náboženského vyznání a respondenti starší 60 let.

Z analýzy dále vyplynulo, že názory na interrupci a eutanazii spolu vzájemně souvisí (viz graf 3). Respondenti zastávající názor, že právo rozhodnout o přerušení vlastního těhotenství má mít žena sama, také významně častěji souhlasí s uzákoněním eutanázie (pro je 73 % z nich). Naopak dotázaní, kteří se přiklonili k určitému omezení interrupcí, by se zavedením eutanázie souhlasili méně často. Lidí, kteří by povolili interrupci pouze s přihlédnutím ke zdravotním a sociálním ohledům na dítě a ženu, by souhlasilo se zavedením eutanázie 56 % a mezi těmi, kteří by interrupci povolili jen v případě ohrožení života těhotné ženy, by souhlasilo s eutanazií 43 %.

Graf 3: Názory na eutanazii podle názorů na interrupce (v %)

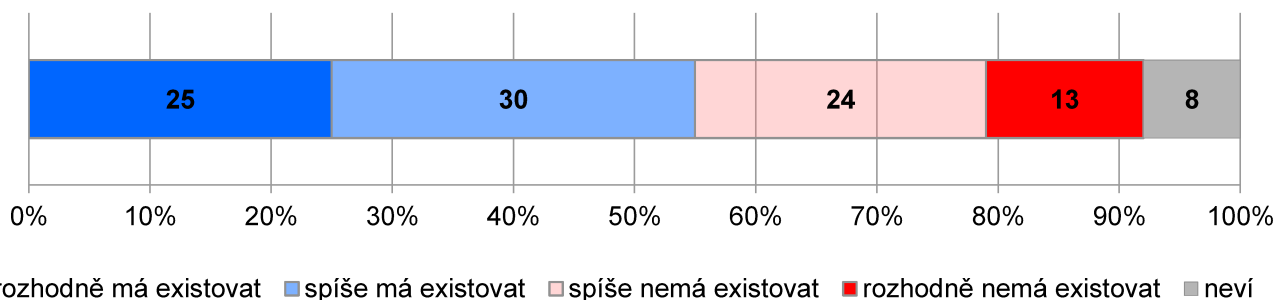

Poznámka: V grafu není uvedeno třídění u odpovědi „Interrupce by měla být zakázána“, protože ji zvolilo málo respondentů. Řádková procenta.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

V květnovém výzkumu jsme se dále zajímali o postoje české veřejnosti k trestu smrti. Jak ukazuje graf 4, mírně nadpoloviční většina populace lidí starších 15 let se domnívá, že trest smrti by v ČR měl existovat (55 %), když „rozhodně má existovat“ podle 25 % dotázaných a „spíše má existovat“ uvedlo 30 % respondentů. Necelé dvě pětiny veřejnosti (37 %) naopak soudí, že trest smrti by v českém právním řádu být zakotven neměl, když odpověď „spíše nemá existovat“ zvolilo 24 % oslovených a „rozhodně nemá existovat“ 13 %. Zbýlých 8 % dotázaných se k položené otázce neumělo vyjádřit a zvolilo variantu „nevím“.

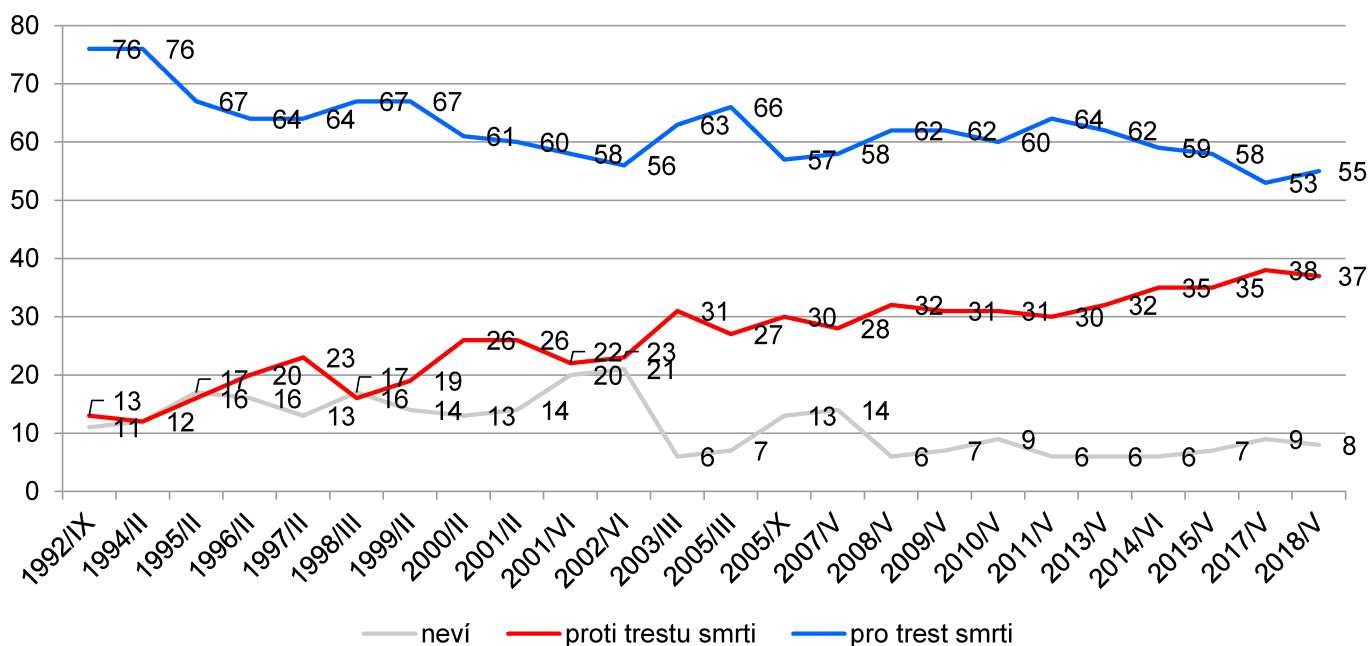
Graf 4: Trest smrti v ČR (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza odhalila některé rozdíly v rozložení odpovědí vzhledem k sociodemografickým charakteristikám populace. Rozdíly byly zjištěny podle vzdělání: Odpověď, že trest smrti má existovat, zvolilo výrazně méně respondentů s vysokoškolským vzděláním (43 % pro trest smrti, 49 % proti), zatímco u ostatních vzdělanostních kategorií byla pro trest smrti vždy nadpoloviční většina dotázaných. Další rozdíly byly zjištěny podle levoprávé škály politické orientace: respondenti hlásící se k levici jsou pro trest smrti významně častěji (62 % pro, 32 % proti) než pravice orientovaní (50 % pro, 41 % proti). Souhlas se zavedením trestu smrti častěji vyjádřili dotázaní, kteří ve 2. kole prezidentských voleb hlasovali pro Miloše Zemana (61 % pro, 31 % proti), než ti, kteří podpořili Jiřího Drahoše (47 % pro, 46 % proti). Naopak z hlediska pohlaví či věku nebyly zaznamenány statisticky významné rozdíly.

Graf 5: Stoupenci versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992 (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 5 prezentuje vývoj názorů na existenci trestu smrti v čase. Je z něj zřejmé, že procentuálně největší – tříčtvrtinový – podíl veřejnosti se pro trest smrti vyjádřil v letech 1992 a 1994. V průběhu devadesátých let podíl souhlasných názorů na trest smrti postupně klesal tak, že v roce 2002 s trestem smrti vyjádřilo souhlas 56 % oslovených lidí. Pak následoval během tří let opětý vzestup o 10 procentních bodů, který byl ukončen v roce 2005 návratem na úroveň roku 2002. Následně došlo k určitému vzestupu, který kulminoval v roce 2013 na úrovni 64 %. V posledních letech podíl zastánců trestu smrti opět klesá, přičemž v loňském výzkumu se dostal zatím na nejnižší úroveň (53 %) od počátku sledování a letošní výsledek je s ním statisticky srovnatelný. Podíl odpůrců je pochopitelně do značné míry zrcadlovým obrazem podílu příznivců s tím, že loni dosáhl nejvyšší hodnoty: z 13 % v roce 1992 vzrostl prakticky na trojnásobek (38 %) a aktuální výsledek je s ním opět statisticky srovnatelný.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-05</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>12. - 24. 5. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1008</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>227</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OV.113, OV.158, OB.3</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>ov180621</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>21. června 2018</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Naděžda Čadová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

|